

זה היה מנהגם שמחמתו גזרו (תוס' גיטין טז, א ד"ה הבא), וגזרו גם על ביאה במים שאובין, כי אם לא היו גוזרים על ביאה, לא היתה מתקיימת הגזירה על נפילה (רמב"ן שם).

והשיעור לטמא בביאה, הוא בשלשה לוגין כמו לגבי נפילה, שהרי הגזירה על נפילה בטהור היתה כדי לקיים את הגזירה בביאה בטבול יום כמבואר בגמ' להלן (תוס' יו"ט זבים ה, יב). ואף שאין בשלשה לוגין שיעור שיבוא בהם ראשו ורובו בבת אחת, מכל מקום יכול לבוא בהם בזה אחר זה, שגם באופן זה נטמא (שושנים לדוד). ויש שכתב, שהשיעור הוא אף בפחות משלשה לוגין, אך כיון שאין אפשרות שיבוא ראשו ורובו בשיעור קטן כזה [ואף שלשה לוגין יכולים לכסות את ראשו ורובו רק בדרך נפילה ולא כשבא בתוכם]. לכן המשנה סתמה ולא נקטה מהו השיעור (הגר"א זבים שם). ויש שכתב, שהשיעור הוא ארבעים סאה, שכיון שגזירה זו היא שימא יאמרו שהשאובין מטהרים כמבואר בגמ' להלן, לא גזרו אלא על שיעור ראשו ורובו, שבהם יש מן הסתם שיעור מקוה של ארבעים סאה [כי ארבעים סאה הם שיעור שמתכסה גופו בהם]. אבל על שלשה לוגין אין חשש, כי הכל יודעים שאין בהם שיעור כדי לטהר (קול הרמ"ז).

שְׁבִתְחִלָּה הָיוּ טוֹבְלִין בְּמֵי מַעְרוֹת, כִּי רָצוּ לְטַבֵּל בַּמָּקוֹם צָנוּעַ
(תפארת ישראל מקואות א, ט).

מַאי נִפְקָא מִינָהּ הָא קָא טְבָלִי בְהֵנָּה, ואין לומר שהנפקא מינה היא שיבואו לשרוף תרומה שנגע בה לאחר שטבל במי מערה ללא שנתן עליו מים שאובין, כיון שאם כן מה הועילו בתקנתם, שהרי עכשיו מחמת הגזירה גם כן שורפים תרומה שנגע בה הבא ראשו ורובו במים שאובין, אף שהיא טהורה מהתורה (לשון ההב).

שְׁהָיוּ אוֹמְרִים לֹא אֵלוֹ מְטַהְרִין אֲלֵא אֵלוֹ מְטַהְרִין, והיו סבורים שטעם הטבילה תחילה במי מערה הוא רק כדי לנקות את גופם מחציצה, ומשום כך יש לחשוש שלפעמים יטבלו במים השאובים לבדם [כגון אם יהיו נקיים מחציצה] (ריטב"א המיוחס לר"ן). ויש שפירש, שהיו סבורים שיעקר הטהרה שצריך בה את כל פרטי דיני הטהרה היא במים השאובים, ומתוך כך היו טובלים במי המערה ללא כוונה, ומבואר בגמ' (חגיגה יח, ב) שטבילה לתרומה צריכה כוונה (פני יהושע, בביאור הרמב"ם שאר אבות הטהרות ט, א).

וְטָהוּר שְׁנִפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְרוּבּוֹ, כלומר בשפיכת המים השאובים עליו, אבל בביאה, דהיינו בטבילה במים שאובים, לא נטמא, שבתהור החמירו רק בנפילה, משום שזהו האופן שנהגו אחר הטבילה במי מערה שמחמתו נגזרה הגזירה (תוס' רמב"ן לעיל יג, ב). ואף שבטבול יום גזרו אף בביאה כדי שתתקיים הגזירה על נפילה, בטהור לא חששו, משום שזהו חשש רחוק, שמא תיעקר ביאה בטמא משום ביאה בטהור, ונפילה בטמא משום ביאה בטמא. ועוד, שגזירה על ביאה בטהור היא גזירה שאין רוב הצבור יכולים לעמוד בה, כי אם כן אין לך אדם רוחץ באמבטי (רמב"ן שם ובגיטין טז, א). ויש שכתב, שגם בטהור גזרו אף בביאה ולא רק בנפילה (רמב"ם שאר אבות הטהרות ט, א).

שְׁלֹשָׁה לִוְגִין מֵיִם שְׂאוּבִין, שכך נהגו לתת עליהם מים בשיעור זה לאחר הטבילה במי מערה (תוס' לעיל יג, ב, והרא"ש זבים ה, יב גרס כך להדיא בגמ', כמובא במסורת הש"ס), משום שזהו השיעור הראוי לרחיצת הגוף (רא"ש בבא קמא ז, ג).

הָאוּכַל אוֹכַל רֵאשׁוֹן - רֵאשׁוֹן, ואף שבשאר טומאות הדבר הנטמא יורד בדרגת הטהרה מהדבר המטמא (תוספתא טהרות ב, א), מכל מקום לענין טומאת האוכל תיקנו חכמים שתהא כטומאת המאכל, וכמו שבטומאה דאורייתא מצינו שטומאת האוכל חמורה מטומאת המאכל, שנבלת עוף טהור אינה מטמאת ואילו האוכלה נטמא ומטמא בגדיו בשעת הבליעה (חולין לה, א) [והטעם שלא תיקנו חכמים כעין דאורייתא ממש, שטומאת האוכל תהא יותר מטומאת המאכל, הוא משום שבאמת לא מצינו שם שהנטמא מנבלת עוף טמא, טמא יותר מנבלת העוף עצמה, אלא רק שהנבילה מטמאת את האוכל אף שאינה מטמאת את הנוגע, ונטמא האוכל באותה דרגת טומאה של הנבילה עצמה שהיא אב הטהומה, ולפיכך גם כאן אין אומרים שטומאת האוכל תהיה יותר מטומאת המאכל עצמו, ולמדים משם רק שהאוכל חמור מהנוגע, ונטמא באותה דרגת הטהומה של המאכל עצמו] (ע"פ שטמ"ק שם).

הָאוּכַל אוֹכַל רֵאשׁוֹן וְאוֹכַל שְׁנֵי - שְׁנֵי, ולדעת רבי יהושע אין למדים מנבלת עוף טהור שתהא טומאת האוכל כטומאת המאכל, משום שחידוש הוא, שאר הטהומאות מטמאות בגלוי ואינן מטמאות בבית הסתרים, ונבלת עוף טהור הוא להיפך שאינה מטמאת בעודה בחוץ אלא בבית הבליעה, ולפיכך גזירת הכתוב היא ואין למדים ממנה (גמ' ורש"י שם).

שְׁלִישִׁי - שְׁנֵי לְקוֹדֶשׁ, ואף שלענין קודש אין את טעם הגזירה שהוא שמא ישתה משקין של קודש בשעת אכילת המאכל הטהור, שהרי משקין של קודש אסורים בשתייה, מכל מקום לא חילקו חכמים בתקנתם (ר"ש טהרות ב, ב ומהר"ש א).

בְּחֻלִּין שְׁנַעְשׂוּ עַל סְהַרְתַּת תְּרוּמָה, שהם של כהן שקיבל עליו לשמור את החולין בטהרה כתרומה, כדי שיהיה רגיל לאכול את התרומה בטהרה (רש"י סוטה ל, א ד"ה בחולין).

וְשָׁקִיל מִשְׁקֵין דְּתְרוּמָה וְשָׁדִי לְפִימִיה, והוא הדין אוכלין של תרומה, ונקטו 'משקין' משום שדרך לשתות בשעת אכילה [כמבואר להלן] (ריטב"א המיוחס לר"ן). ויש שפירש, שאדרבה, שכיה יותר שיכניס לפיו אוכלין של תרומה בעוד האוכל הטמא בפיו, אלא שכיון שמהתורה אוכל אינו מטמא אוכל, לכן גזרו דוקא משום משקין שנטמאים מהתורה מהאוכל (פני יהושע).

וּפְסִיל לָהּ, ועובר בכך על אזהרת התורה לשמור על התרומה בטהרה, כמו שנאמר (במדבר יח, ח) 'את משמרת תרומתי' (רש"י). ויש שפירש, שעובר בכך על איסור אכילת תרומה טמאה (רמב"ם שאר אבות הטהומה ח, ט). וגזרו גזירה זו אף בישראל האוכל אוכל טמא, אף שאסור הוא בתרומה ואין חשש שיכניס לפיו תרומה, משום ששייכת בו הגזירה באכילת קודש (פני יהושע). ויש שביאר, שכיון שרצו שהכהנים יזהרו בזה, לפיכך גזרו על כולם (חידושי בתרא, ע"פ המש"ב קנח, א).

שׁוֹתָהּ מִשְׁקֵין טְמֵאִין בשיעור רביעיית (מקואות ז, ז).

דְּשִׁתִּי מִשְׁקֵין טְמֵאִין וְשָׁקִיל אוֹכְלִין דְּתְרוּמָה וְשָׁדִי לְפִימִיה, ומדובר באדם שפיו רחב ויש מקום בפיו להכניס אוכלין באותה עת שיש בפיו רביעיית משקין טמאין (ריטב"א המיוחס לר"ן).

וְהָבֵא כִשְׁהוּא טַבּוּל יוֹם (רש"י לעיל יג, ב), **רֵאשׁוֹ וְרוּבּוֹ בְּמֵיִם שְׂאוּבִין,** וכל שכן אם נפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין, שהרי